

Naročnina mesečno
25 Din, za inozem-
stvo 40 Din — ne-
deljska izdaja ce-
loletno 120 Din, za
inozemstvo 140 Din

Uredništvo je v
Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba
2050. — nočna 2996, 2994 in 2050

SLOVENE

Ž nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Cek. račun: Ljub-
ljana št. 10.650 in
10.349 za inzerate;
Sarajevo št. 7563,
Zagreb št. 39.011,
Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitar-
jeva 6, telefon 2992

Izhaja vsak dan zjutraj, razen
ponedeljka in dneva po prazniku

Volitve v Nemčiji

Vse stoji pod presenetljivim utisom izida nemških volitev, ki ga tudi najboljši poznavalci nemških razmer niso mogli predvideti. Prva značilnost nedeljskih nemških volitev je silen porast ekstremnih elementov, predvsem narodnih socialistov in komunistov. Narodni socialisti s svojimi šest in pol milijona glasovi predstavljajo drugo največjo stranko v državi. To je stranka nemškega fašizma, ki je proti parlamentu in proti ustavi, ki zahteva, da se revidirajo mirovne pogodbe in takoj ustavijo reparacijska plačila zaveznikom. A. Hitler, ki jih vodi, je bil vedno proti politiki miru in sporazumevanja, ki jo je vodil pokojni Stresemann in sedaj Curtius. Ta stranka političnih umorov in atentatov, ki v zunanji in notranji politiki kliče po močni oboroženi roki je zbrala na svojo listo skoraj petino vseh oddanih glasov, kar priča, kako neustaljen in notranje zrevolucioniran je notranji položaj v Nemčiji. V Hitlerjevi stranki je z vse silo butnjal na dan tisti nemški nacionalizem, ki je prenasiten revanšnih stremeljenj in ki odreka veljavnost zapadnih, zlasti pa vzhodnih mej povojne Nemčije. Zato je razumljivo, da je izid nemških volitev posebno nemilo odjeknil v Franciji, kjer se še dosedaj v nacionalističnem časopisu ni poglelo obzaloževanje, da je Francija predčasno izpraznila Porenje in dala tako iz rok zadnjo možnost, da vpliva tudi na notranjo nemško politiko. Porast nemškega nacionalizma bo vzbudilo v Franciji novo nezaupanje do Nemčije in ni izključeno, da bo to stalo Brianda glavo, katerega utegnejo prisiliti, da bo začasno vsaj prepustil zunanje politično krmilo bolj trdnim rokam.

Komunisti so pridobili čez milijon novih glasov in se s svojimi 76 mandati plasirali na tretje mesto med političnimi strankami. Moskva dela vztrajno in po načrtu. Že od nekdaj je Nemčija od boljševikov predestilirana za prvi bodoči sovjetski eksperiment v Evropi. Boljševiki se dobro zavedajo, da bodo uspeli v Evropi le tedaj, ako bodo uspeli v Nemčiji. Zelo težke gospodarske prilike v povojni Nemčiji so kot nalašč voda na sovjetski mlin. V Nemčiji raste bolj in bolj brezposelnost in že se čujejo glasovi, da utegne po zimi doseči gorastno število 4 milijonov. Državni bužet ne bo zmogel tolikšne preobremenitve, da bi vse podpiral. — Kaj potem? Vsak seestrane človek je revolucionar. Ljudje, ki so v nedeljo v Nemčiji glasovali za komunistično stranko, še približno niso vsi komunisti. To je protest mase proti obstoječemu stanju, upor proti razmeram, iz katerih iščejo izhoda magari z revolucijo. Seveda se ne sme prezreti, da je tolikšen porast komunističnih glasov mnogo plod skrajno hujšajoče agitacije od sovjetov plačanih agentov. Saj ima Nemčija najbolj razvito socialno zakonodajo na svetu. Zato bo položaj vsake vlade in naj bo katerakoli, skrajno košljiva in težaven, ker ne bo imela nobene zadovoljive možnosti, da zadosti izradikaliziranim masam in jih s čutom odgovornosti za skupnost potegne k sodelovanju.

Stranka, ki je poleg nemških nacionalcev (Hugenberga) največ izgub utrpela, so socialisti. Čeprav predstavlja socialna demokracija še vedno najmočnejšo stranko Nemčije, lahko zadnjo volilno nedeljo vknjiži za svoj črni dan, kajti izguba pol drugega milijona glasov ni le trenuten pojav v socialni demokraciji, ampak pomeni neprimerno več: socialna demokracija v Nemčiji je prišla propadati, kakor so se od Hugenberga odločile skrajne nacionalistične struje in prešle k Hitlerju, podobno je tudi nemški proletarijat prišel zapuščati socialiste in se pridružil deloma komunistom, deloma centru. Socialna demokracija je po vojni od volitev do volitev rasla in pri zadnjih volitvah dosegla skoraj 10 milijonov glasov. Toda že dolgo je bila proti voditeljem v lastnih vrstah velika nevolja radi njihove neznačajne politike. Socialisti so bili med delavnimi masami vedno glasni z radikalnimi gesli, čeprav jih je razvoj dogodkov večkrat potisnil na vodstvo države, kjer so imeli radi svoje številnosti veliko moč in veliko odločitev. A ravno v tej vodilni poziciji so morali večkrat pristopiti k odločitvam, ki jih jim je narokovalo resnično življenje. Morali so uvideti, da socialistični paradiz, kakor ga oni obljubljajo delavstvu, pač ni mogoč — a niso imeli poguma ne poštenosti, da svojemu volilstvu to tudi povedo. Razven tega so bežali pred odgovornostjo, kjer so le mogli in za vse neprijetnosti, ki jih ima vladna politika, prepuščali odgovornost najrajši centru, da so tem lažje za hrbtom po njem udrihali. Značilno je, kako so se letošnjo pomlad, ko so stili bližnje volitve umaknili iz vlade in prešli v opozicijo, da pripravijo teren in volilne šlagerje za volitve. Pa ni nič pomagalo. Socialistična nemožnost, ko za svoja dela in svojo politiko niso marali nositi odgovornosti, jim je med volilstvom vzela simpatije. Njihova izguba je tem občutnejša, ker je bila na splošno volilna udeležba za kakih 10% večja kot pri zadnjih volitvah.

Edina stranka, ki je šla v volilni boj brez volilnega gesla je bil katoliški centrum. Bil je do zadnjega v vladi, vzlet je nase odgovornost za Youngov načrt in breme vseh tistih neprijetnosti, ki jih mora vsaka vlada nalagati državljanom. Šli so v volilni boj sklicevala se edino na svoje pošteno delo za državo in z odkrito in jasno parolo, da se narod ne sme braniti odgovornosti na državnih politiki. Kako visoko imajo katoličani politično izšolane svoje volilce, se vidi iz volilnih rezultatov. Stranka ne le da ni nič utrpela na glasovih, ampak je skupno z bavorsko ljudsko stranko celo porasla za cel milijon glasov. To je izredno velik uspeh, ki priča, da je centrum povojno strujanje, ki se je pojavilo v njegovih vrstah že prebolelo in da Centrušaši zopet enotno in složno nastopajo. Centrum zavzema danes tako pozicijo

Presenetljiv izid nemških volitev

Zmagovit napredek katoliškega centra — Veliko nazadovanje socialistov
Porast fašizma in komunizma

Volilni rezultati

Berlin, 15. sept. Po dosedanjih uradnih volilnih izidih je pri večerajšnjih volitvah glasovalo izmed 42,8 milj. vol. upravičencev 34.943.460 volivcev, med tem, ko je 1928 bilo oddanih le 30 milijonov 728.381 glasov. Od teh so dobili:

Socialdemokratje	8.536.016 (1928 9.951.059)
142 mandatov (1928 158)	
Nemški nacionalci	2.458.497 (4.380.029) 41 mandatov (73)
Kat. centrum	4.550.000 (3.711.141) 76 mandatov (62)
Komunisti	4.600.000 (3.263.354) 77 mand. (54)
Nemška ljudska stranka	2.050.000 (2.678.207) 33 mandatov (45)
Drž. stranka (demokrati)	1.322.608 (1.504.148) 20 mandatov (25)
Gospodarska stranka	1.352.000 (1.395.684) 23 mandatov (23)
Bavorska ljud. stranka (katoličani)	1.108.000 (945.304) 19 mandatov (16)
Narodni socialisti	6.275.000 (809.771) 106 mandatov (12)
Landvolk	18 mandatov (13)
Konservativna ljud. stranka	2 mandata (0)
Nemška kmetijska stranka	6 mandatov (8)
Landbund	3 mandate (3)
Hanoverci	5 mandatov (4)

Evangeljska lista 14 mandatov (0).

Potemtakem bo štel novi nemški državni zbor 573 poslancev, med tem ko jih je stari imel le 491.

Na podlagi teh izidov so nemški nacionalci in protestantska nemška ljudska stranka izgubili po 40% svojega volivstva. Nova državna stranka je v primeri s prejšnjimi demokrati izgubila 12% volivcev.

Od vladnih strank sta napredovali le dve stranki: Katoliška bavorska ljudska stranka in Katoliški centrum. Prva je pridobila 4 mandate, druga 14.

Socialdemokratje so izgubili 9 mandatov, 9% svojega dosedanjega posestnega stanja. Zato pa so komunisti pridobili 22 mand. ter narasli za 40%.

Narodni socialisti so pridobili 95 mandatov ter so se tedaj povečevali.

Posebno slabo so izšli konservativci, ki so se ocepili od nemških nacionalcev. Med tem, ko sta se Landvolk in Kršč. soc. Volksdienst dobro držali. Govori se, da se nameravajo Landvolk, Hanoverci, Konservativci in pet Landbundovcev združiti v eno samo stranko, ki bo štela 27 poslancev. Tej skupini se bo morda pridružil tudi Krščansko socialni Volksdienst.

Da je nova državna stranka v primeri z demokratsko stranko tako nazadovala, je pripisovati ocepitvi levičarsko orientiranih demokratskih volivcev.

Skupno število volivcev je zraslo za 10%.

Silen porast narodnih socialistov

Narodni socialisti so naraščali kakor plaz, če tudi mnogokje na škodo nemških nacionalcev. Narodno socialistični glasovi so se v Breslavi in Lübecku podvajali. V Hannoveru poenajstili, v Dresdenu povečevali, ravno tako v Mannheimu, Altoni in Halle, v Königsbergu in Flensburgu posredovali, v Frankfurtu povečevali, mnogokje so dosegli celo dvajsetkrat in še več glasov kakor leta 1928. Značilno pa je, da se v svoji dosednji glavni trdnjavi v Monakovem proti vsemu pričakovanju niso več kakor podvojili. Izvoljeni so vsi narodnosocialistični voditelji. Le Adolf Hitler, ker je Avstrijec in ne nemški državljan, ne bo sedel v nemškem državnem zboru. Narodno socialistično volivstvo je vodil turingiški minister dr. Frick.

Posebno hudo je prizadeta nemška ljudska stranka, ki je s Stressemannom izgubila edino osebnost, ki je imeli vpliv na volitve.

Državna stranka je imela vkljub nazadovanju v primeri s prejšnjo demokratsko uspehu v Dresdenu, Flensburgu in Lübecku.

V Karlsruhe, kjer sta državna stranka in nemška ljudska stranka postavili skupno listo, sta obe kljub temu izgubili eno četrtino svojih dosedanjih glasov. Sploh je glavni znak teh volitev močna izguba liberalizma.

Kaj bo z novim državnim zborom

Edino možna vlada sredine in socialistov

Po presenetljivem rezultatu državnozbornih volitev je veliko vprašanje, ali bo novi državni zbor s 573 poslanci delazmožen, ker 183 poslancev komunistov in narodnih socialistov negira parlament in ustavo. Nemški državni zbor iz leta 1924, katerega primerjamo z današnjim in ki je bil izvoljen pod prvimi utisi nemške deflacijske krize, je imel med 472 poslanci 62 komunistov in 32 narodnih socialistov, pa se je prav kmalu izkazal kot delazmožen, tako, da so se morale meseca decembra istega leta ponoviti volitve, katere so ublažile radikalizem, komunisti pa so se vrnili v takratni novi parlament samo s tremi četrtinami, narodni socialisti pa z manj kot polovico prejšnjih mandatov. Sedaj pa se je parlamentarna podlaga Brüningovega kabineta, ki je bil itak vlada manjšine, precej skrajšala. Večina novega državnega zbora znaša 287 glasov. Dosedanje vladne stranke razpolagajo samo z 206 glasovi. Možnosti, da se večina razširi na desno stran, ni. Če bi z vlado sodelovali nemški nacionalci pod Hugenbergom, bi se spravila skupaj samo manjšina 247 glasov. Zdi se pa izključeno, da bi se mogla začeti pogajanja z narodnimi socialisti. Če bi se vladni blok razširil na levo s pritegnitvijo socialnih demokratov, bi se s tem dosegla večina 349 glasov. Zmerne desne skupine sedanega vladnega bloka, to je ljudska stranka, kršč. socialisti, konservativci itd. pa bi se take kombinacije gotovo ne udeležili, če ti odpadejo, bi se večina zmanjšala na 307 glasov, če pa bi se gospodarska stranka in nemška ljudska stranka tudi

izločili, bi pa iz večine nastala manjšina 281 glasov. Weimarska koalicija pa bi razpolagala sploh samo z 258 glasovi.

V vladnih krogih se zdi, da zaenkrat ne mislijo na preosnovo Brüningovega kabineta. Sodi se, da misli Brüningov kabinet na to, da bi ostal na mestu kot vlada manjšin, obenem pa se skušal nasloniti na socialno demokracijo in iskati pri njej podpore od slučaja do slučaja. Vlada upa, da bo socialna demokracija po sedanjih rezultatih pokazala večjo voljo, jo podpirati, ker je treba zagotoviti nemško zunanjo politiko in resno obnovo države. Toda v vladnih krogih smatrajo kot edini izhod iz tega položaja prostovoljno omejevanje parlamentarnega dela na minimum potom dogovora med vladnimi strankami. To bi se lahko zgodilo s kratkimi pooblastilnimi zakoni, ki bi se morali od slučaja do slučaja skleniti za vsako posamezno materijo, ker dve tretjinske večine, ki bi bila potrebna za izpremembo ustave, v tem parlamentu ni več mogoče sestaviti. Če bi bila vlada s socialnimi demokrati mogoča, bo morda mogoče parlamentarno sodelovanje s skupnim interakcionalnim odborom meščanske sredine in socialnih demokratov, pri čemer bi se možnost radikalnih motivov omejila z uresnitvijo zakonodaje.

V bančnih in borznih krogih se smatra izid volitev za najtežji faktor negotovosti. Že pri prvih utisih se je pokazala na borzi tendenca po razbremenitvi, ki so jo pozivljali domači in inozemski prodajni nalogi.

Pravec nemške zunanje politike se ne spremeni

Dunaj, 15. sept. as. Zenevskemu posebnemu poročevalcu »Neue Freie Presse« je izjavil na vprašanje francoski zun. minister Briand, da se v Zenevi nečje podrobno izjavi o izidu nemških volitev, da pa trdno upa, da bo tudi po teh volitvah mogoče nadaljevati politiko sprave. Henderson je odklonil izjavo, dočim je neki vodilni član nemške delegacije izjavil, da je bila to volitev v znaku gospodarske krize in velike politične neugodnosti. Vendar bosta, kakor dosedaj, stali dve tretjini državnega zbora za tako zunanjo politiko, ki odklanja pustolovščine in hoče nadaljevati sporazum. To je ista politika, ki odklanja igro z diktaturo.

Kancler pri Hindenburgu

Berlin, 15. sept. as. Danes dopoldne je državni kancler Brüning poročal državnemu predsedniku Hindenburgu o rezultatu volitev in političnih posledicah. Med predsednikom republike in državnim kanclerjem vlada soglasje, da odstop Brüningove vlade ne pride v poštev, temveč hoče vlada najbrže oktobra stopiti pred novi parlament in zahtevati brez presovne vlade večino za gospodarski in finančni reformni program. Medtem pa se bodo neofici-

v nemškem političnem življenju, da brez njega nobena delovna vlada ne bo mogoča.

Popolnoma pa je skrahirala takozvana državna stranka, kakor je bilo tudi pričakovati. Demokratski, ki so se z njo identificirali so sami sebe politični likvidirali. Čisto naravno. Stranka, ki ni izrasla organsko iz naroda, ampak je zamisel nekakšnih politikov, ki bi jo hoteli narodu dekretirati je nesmisel in ne more najti nikdar odmeva med norodom.

Politični položaj Nemčije po nedeljskih volitvah je zelo težaven in nejasen, že radi tega, ker bo v novem parlamentu 183 poslancev (nar. socialisti in komunisti), ki zanikajo ustavo in parlamentarizem. Vsaka kombinacija je sedaj še pre zgodnja, a politična javnost zato nič manj z zanimanjem pričakuje razvoj nadaljnjih dogodkov.

jelno in predvsem pač z voditelji socialnih demokratov vršila pogajanja, najbrže o sodelovanju od slučaja do slučaja. V vladnih krogih se naglašja, da obstoja za dosedanje linijo zunanje politike slej ko prej velika večina, ker je socialne demokrate v zunanji politiki pristevati k bloku dosedanjih strank. Od te skupnosti zunanje-političnih vidikov se bodo našle tudi možnosti za pogajanja glede notranje politike.

Vodilni politiki izvoljeni

Berlin, 15. sept. as. Vsi ministri Brüningovega kabineta so zopet izvoljeni, razen tega pa tudi Guerard, katerega centrum ni več kandidiral. Minister za zasedene kraje Treviranus reprezentira samo strankico petih mož. Konservativna ljudska stranka, ki je bila ustanovljena po ločitvi od Hugenberga, je pripeljala v državni zbor zopet tudi grofa Westarpa. Drž. fin. minister Dietrich je bil izvoljen med voditelji državne stranke. Med poslanci, ki stopajo v državni zbor na novo, je predvsem omeniti bivšega šefa vojnega vodstva gen. von Seeckta in generalnega direktorja nemške nar. banke dr. von Straussa, ki sta bila oba izvoljena na listi nemške ljudske stranke. Zopet je izvoljen tudi knez Herbert Bismarck, ki je pripadal predzadnjemu parlamentu. Med socialnimi demokrati so zopet izvoljeni vsi stari vodilni možje, tako pruski minist. predsednik Braun, bivši minister Severing, dr. Hilferding, Scheide-mann in Wissel. Tudi voditelj stranke Wels in predsednik državnega zbora Löbe sta zopet izvoljena.

Odmev v Avstriji

Dunaj, 15. sept. as. Rezultat nemških volitev v Avstriji, kjer bodo prihodnje spomlad meseca marca tudi imeli volitve v narodni svet pričakovali z največjo napetostjo. Uspeh narodnih socialistov se smatra v Avstriji zato za posebno neprijeten, ker je novi vrhovni voditelj knez Starhemberg, kakor se sedaj ne dvomno ugotavlja, še sedaj v tesnih zvezah s Hitlerjem; pri čegar puču je svoječasno sodeloval.

Komentarji inozemstva

Pariz, 15. sept. as. Listi naglašajo v zelo stvarnih komentarjih, da izid nemških volitev daleč presega najhujšo bojazen. Porazni utis ogromnega Hitlerjevega uspeha daje francoski kritiki samo eno tolažbo, da je obdržal svojo pozicijo centrum in deloma soc. demokracija. »Petit Parisien« upa radi tega, da bo kljub občutnim izgubam meščanskih srednjih strank še vedno prišla kot zadnja možnost sestave velike koalicije v novem nemškem državnem zboru. Nad vse močni porast ekstremnih kril na levi in desni strani izredno moči atmosfero za mirno zunanjo politiko. »Journal« piše, da je »stranka revolucije (nar. socialisti), nerada, plenjenja, državnih udarov, umora in državljanske vojne zastupila s svojo propagando nemški narod. V masah so večeraj volivci glasovali proti republiku, proti politiki miru, proti Stressemannu. Levičarski listi pričakujejo, da se bo sestavila koalicija, katero posebno zahteva »Quotidien« kljub vsem nasprotstvom med centrumom in socialno demokracijo.

London, 15. sept. as. — Angleški listi še ne objavljajo nobenih komentarjev o volitvah, njihovi berlinski dopisniki razpravljajo o možnih posledicah volitev in samo z debelimi črkami se pondarja zmaga fašistov.

Varšava, 15. septembra. as. — Izid nemških volitev je posebno zadovoljil Nemcem nasprotne poljske nacionaliste, ker pričakujejo od tega novo okrepitev svoje pozicije. V zunanje političnem pogledu računajo s tem, da bo Nemčija oslabiljena radi porasta ekstremnih desnih in levih strank radi verjetnosti, da bodo nastali nadaljni hudi notranje-politični boji in da bodo nastale še večje težave za sestavo parlamentarne vlade.

New-York, 15. sept. as. — Presenetljivo zmago narodnih socialistov označujejo ameriški listi kot senzacijo prve vrste. Zaenkrat še ne objavljajo nobenih komentarjev. Hitlerjeve zahteve opisujejo kot zahteve po razveljavitvi versailleske mirovne pogodbe, nacionalizaciji trustov in ustanovitve narodne armade, vendar pa že napovedujejo berlinski dopisniki listov, da Hitler pač ne bo dobil nobene prilike, uresničiti ta program, temveč da bo najbrže dosedanja koalicija razširjena s socialnimi demokrati, vodila vlado dalje.

Pelegrinetti pri papežu

Rim, 15. sept. p. Papež je sprejel v zasebni avdienci apostolskega nuncija dr. Herm. Pelegrinetti, ki se je dalje časa zadržal pri njem.

Napovedani obiski na Dunaj

Dunaj, 15. sept. as. Dr. Schober, ki se je večeraj iz Zeneve vrnil na Dunaj, je sporočil, da so za prihodnji najbližji čas napovedali svoj obisk Dunaju nemški zunanji minister dr. Curtius, italijanski zunanji minister Grandi in madžarski minist. predsednik grof Bethlen. On sam pa je sprejel vabilo v Prago in Varšavo. Ti obiski in potovanja so v zvezi z gospodarskim načrtom, katerega je omenil dr. Schober v svojem govoru v Zenevi kot prvi nastop za bodočo gospodarsko Panevrope.

Nove smrtné obsodbe

Pariz, 15. sept. AA. List »Investijaz« priobčuje poročilo GPU-ja o tem, da je bilo šest oseb in sicer Vahrev, Atimov, Sokolski, Djordjevan, Cugunov in Kozmotemianski obtoženih protirevolucionarne propagande in spekulacije. Navedeni so bili zato obsojeni na smrt. Smrtna kazen je bila brez odlašanja izvršena.

Albrecht izstopi iz kat. Cerkve

Budimpešta, 15. sept. as. »Regeli Ujsag« poroča, da se je nadvojvoda Albrecht, ko je uvidel težkoče, da rimsko katoliška Cerkva ne bo pristala na razveljavitve zakona, odločil prestopiti v staro katoliško cerkev, da bo s tem omogočil tudi cerkveno poroko z gospo Rudnay.

Pilsudski v boju z opozicijo

Dno 11. t. m. je svet presenetila vest, da so bili prejšnji večer in preko noči aretirani glavni opozicijski voditelji poljskega sejma. V celoti je dal Pilsudski zapreti kakih 16 bivših poslancev, med katerimi se nahaja tudi Witoł, voditelj močne kmetijske stranke in pa Libermann, voditelj poljskih socialistov, izredno bogat jud, čigar premoženje se čeni — kakor njegovega francoskega sodruha Leona Bluma — na več deset milijonov. Vse aretirance so spravili skupno v trdnjavo Brest Litovsk, kjer čakajo nadaljnje usode.

Kakaj je Pilsudski na tak način nastopil proti opoziciji? Oficielna vladna izjava navaja, da so se nekateri od bivših poslancev pregrešili zoper razna postavlja določila in zakrivila celo navadno zločino. Vendar bi se o vseh aretiraneh kaj podobnega ne moglo trditi. Pravi vzroki aretacije so politični.

Koncem junija se je vršila v Krakovu velika protirežimska manifestacija vseh opozicijskih strank, na kateri so poleg kmetijskih zastopnikov imeli glavno besedo socialisti. Ob tisti priliki se je govorilo zelo ostro proti vladni in Pilsudskemu. Po mestu so korakale dolge povorke kmetov in delavcev pod rdečimi zastavami in nudili prav revolucionarno sliko. Nazadnje so bile sprejete jako ostre resolucije, ki jih je pa vladna zaplenila, ker se v njih državni predsednik Moscicki imenuje kreitura Pilsudskega. Kmalu nato pa je bil parlament razpuščen in Pilsudski je razpisal nove volitve, ki naj bi se vršile sredi novembra. Poslanska imuniteta je z razpustom sejma prenehala in tako je Pilsudski lahko dvignil kazenski postopek proti svojim nasprotnikom.

Verjetno pa je, da bomo do srede novembra, ko se izvrše volitve, slišali iz Poljske še druge reči. Predvsem je gotovo, da bo Pilsudski skušal spremeniti ustavo in omejiti široko moč sejma, ki jo danes po ustavi ima. Poljski sejm je leta 1921. sprejel zelo demokratično ustavo, po kateri je večina odločilnih pravic sebi pridržal, — nekako tako kakor francoski parlament leta 1871. Francozi so se tedaj bali, da se ne pojavi kak novi Napoleon in jim uniči demokracijo, Poljaki pa so se bali Pilsudskega, najpopularnejšega moža moderne Poljske in dvakratnega rešitelja domovine (proti Nemcem in Rusom), da ne postane predsednik in ne dobi preveč moči v roke.

S takim sejmom Pilsudski ni bil zadovoljen in je ponovno pokazal svoje zanimanje napram poljskemu parlamentarizmu, ki res ni mogel služiti v zvezi. Vlada je velik nered, strankarski boji so postajali vedno ostrejši, narod pa je zaman čakal na učinkovite zakone, ki bi pomogli h konsolidaciji mlade republike. Stranke so si med seboj očitale gorostasne koruptijske posle, kar ni bilo vse brez podlage.

Ena prvih stvari, ki jih bo Pilsudski napravil, bo sprememba ustave, kar je že tudi napovedal. Sejmu bo vzel del moči, ki jo je imel dosedaj, okrepil pa bo položaj državnega predsednika.

Verjetno, da bo Pilsudski tudi sicer odločilno posegel v državno politiko. Mnogo jih je v Poljski, ki bi ne bili nasprotni njegovi diktaturi. Zunanji politični položaj Poljske je namreč tak, da ključ po močni roki, ki bo vse pozitivne sile naroda zbrala v enotno falango proti nemški pretenziji po poljskem koridoru, ki jih je nemški minister Treviranus tako prostodušno izpovedal in ki bo silne zaklade poljske zemlje umel pametno gospodarsko izrabiti, da se dvigne gnetni položaj naroda. Zunanji politični položaj poljske republike je izredno težaven, ker je Poljska zagostena med dvema orjaškima velesilama, katerih nobena ji ni prijateljica. Poleg tega ima v notranjosti zamotan problem ukrajinske narodne manjšine, ki ga bo tudi treba na nek način rešiti in Ukrajinca zadovoljiti. Srčno je želeli, da bi visoki čed patriotizma in ljubezni do domovine, ki tako izredno odlikuje Poljake, vdhnil njihovim najboljšim možem pota in sredstva, da očuvajo svojo drago odkupljeno svobodno domovino vseh težjih pretresljajev.

Tajinstvena vohunska afera

Pariz, 9. sept. »New Herald« prinaša iz Sofije sledečo vest: Tukajšnje oblasti so odkrile senzacionalno vohunsko afero, v katero so zapletene številne osebnosti iz višjih bolgarskih krogov. Pravega značaja te afere ni mogoče spoznati, radi stroge cenzure v bolgarskem tisku. Sepeta se, da je policija odkrila vohune na najvišjih mestih. Na čelu vohunov je bil polkovnik Marinopolski, ki je bil po vojni direktor nekega oddelka v vojnem ministertvu in sedaj na čelu 7. obmejne sekcije. Bil je zelo važna osebnost in v rodinskih odnosih z vojnimi ministrom. Afera se je držala popolnoma tajno. Objavljena je bila v časopisih le v kratkim vrstah. Zvedelo se je, da je izvršil polkovnik Marinopolski samomor in da je bil pokopan brez vojaških časti. Potem se zaznava, da je bil prijatelj poročnik Aleksijev, ki je ravnotako poskušal izvršiti samomor, poleg tega je bil prijatelj en armijski komandant in več visokih vojaških funkcionarjev. Odkritje je prineslo okolnost, da je bil opažen polkovnik Marinopolski, ko je hodil vzdolž ob meji. Trdi se, da je dajal pojasnila revolucionarni makedonski organizaciji. Njegovo kretanje kakor tudi kretanje ostalih sumljivih osebnosti je bilo pod strogim nadzorstvom in nazadnje se mu je sporočilo, da mu radi posledice njegove akcije ne preostane nič drugega, kakor da sam konča svoje življenje. Tako se je tudi zgodilo. Iz vojnih krogov pa se širijo tudi druge verzije, čes, da je izvršil samomor radi neke neozdravljive bolezni, na kateri je že delj čas bolehal. Imena ostalih oficirjev, ki so zapleteni v to afero, se še ne morejo doznati, ravno tako tudi ne, koliko osebnosti je bilo prijetih. Bolgarske oblasti, ki vodijo preiskavo, se drže zelo rezervirano.

Ostanki Franklinove ekspedicije

London, 15. sept. Major Burwash, ki je odkril ostanke Franklinove ekspedicije, je poslal vladni več relikvij. Pridržal si je pa listine in bo na temelju teh pripravil poročilo za kanadsko vlado. Upajo, da bo vsebovalo to poročilo nekaj Franklinovih beležk o severozapadnem prehodu. Franklinovi ladji »Erebus« in »Terror« so zapustili člani ekspedicije leta 1848 in se ni vrnil nihče. Vsi so pomrli od pomanjkanja in bolezni.

Marinković pred DN

Pretiran nacionalizem ustvarja vojne

Zeneva, 15. sept. p. Danes dopoldne ob 10 je bila odprta seja Društva narodov. Prvi govornik je bil naš zunanji minister dr. Marinković.

Zeneva, 15. sept. as. Na seji Društva narodov sta govorila danes jugoslovanski zun. min. dr. Marinković in grški delegat Politis za evropsko unijo v smislu francoskega predloga in v okviru Društva narodov, pri čemer je Politis posebno poudarjal, da bi se morale ob združitvi Evrope upoštevati ne samo gospodarske, temveč tudi politične in predvsem socialne vprašanja nastanka ali nenastanka združenje Evrope. Dr. Marinković je, kakor je že bilo razvidno iz jugoslovanskega odgovora na francoski memorandum, najhujše od vseh dosedanjih govornikov zastopal mnenje francoskega predloga in predlagal, da se predloži evropsko vprašanje neposredno studijskemu odboru, ki naj ga imenuje Svet Društva Narodov, ne da bi se o njem prej razpravljalo v šestih komisijah Društva Narodov. Razen tega je danes dopoldne govoril še japonski delegat Macudeira za razorožitev in avstralski delegat Brennan za razorožitev na morju.

Dr. Marinković je v svojem govoru najprej govoril o Briandovem načrtu evropske unije, kjer je poudaril, da so vsi odgovori na razposlano spomenico zelo povoljni. Odločnih protivnikov te ideje ni. Protivno mišljenje je edino z ozirom na izvedbo tega načrta. Glede vprašanja razoroževanja, je rekel dr. Marinković, da so se vršile vojne pred puškami in topovi in zato samo razoroževanje ne zadostuje, da se ohrani svetovni mir. Vojna se mora popolnoma izključiti samo tedaj, če se revidirajo pretirani nacionalizmi. Na žalost moram poudariti, da so vsi nacionalizmi pretirani in da bo nova vojska strašnejša od preteklih. Evropa bo prešla v stanje anarhije in barbarstva, zato vsi evropski narodi pozdravljajo vsako inicijativo, ki gre za to, da se ohrani mir. Njegovo mišljenje je, da skupščina odobri idejo organizacije in ustvaritve unije evropskih držav.

Miroljuben govor grofa Aponya

Zeneva, 15. sept. as. Madžarski delegat grof Apponyi je imel danes dopoldne na seji Društva narodov velik govor o evropskem vprašanju, o varnosti, razorožitvi in reviziji mirovniških pogojev. Priznal je, da je Društvo narodov dosedaj že uspešno sodelovalo, da so se preprečile gotove vojne, da pa se je malo bavilo z odpravo vojne. Nepristane grožnje z vojno morajo izginiti s sveta. Če se ta problem prouči popolnoma svobodno in neodvisno, se lahko spozna tudi potreba revizije dosedanjih mirovniških pogojev. Apponyi smatra, da ni več daleč dan, ko se bo to vprašanje moglo proučevati. Če bi že sama sprožitev tega problema pomenila vojno, izjavlja, da se madžarska vlada temu odreka in da hoče stremeti po tem samo

Otvoritev nove tobačne tovarne v Nišu

Niš, 15. sept. AA. Danes ob 9 dopoldne se je začelo slavnostno posvečenje nove tovarne za tobak v Nišu na Crnom Krstu. Obredno so prisostvovali odposlanec Nj. Vel. kralja armadni general Milan Jovanović, dalje v imenu kraljevske vlade minister za finance dr. Švrliuga, predsednik upravnega odbora državnih monopolov Ignac Bajloni, upravniki monopolov inž. Marković ter člani upravnega odbora samostojne uprave državnih monopolov. Nato je bil odkrit spomenik, ki so ga postavili uradnikom in nameščencem tvornice, padlim v vojni za osvoboditev in zedinjenje. Ob 10 dopoldne so pa prišli iz Beograda še mnogi ministri, poslanci tujih držav in drugi odličnjaki. Po posvetitvi tvornice je povzel besedo predsednik upravnega odbora uprave državnih monopolov Ignac Bajloni, ki se je zahvalil za pomoč, skazano temu zamislu, v prvi vrsti najvišjemu voditelju našega naroda, ki se zanimal in trudi za vse koristne uvedbe in vsa dela: našemu velikemu jugoslovanskemu kralju Aleksandru I. Naj-gorje dalje naša zahvala predsedniku ministrskega sveta in ministru notranjih zadev generalu Petru Živkoviću, za njim pa vsem članom kraljevske vlade, zlasti finančnemu ministru dr. Švrliugi, kakor tudi vsem onim, ki so na kakršenkoli način pomagali, da se je to delo končalo.

Govoreč o dohodkih uprave državnih monopolov je g. Bajloni dejal, da znašajo ti dohodki okoli 3 milijarde dinarjev. Največje dohodeke prinaša državni monopol tobak, in sicer okoli 1.750.000 dinarjev. Ti dohodki pokrivajo devetkrat anuitete vseh dosedanjih dolgov. Po zakonu o zunanjem posojilu iz leta 1922. bi mogli pokriti 28krat večje anuitete.

Nato je predsednik Bajloni odkril spomenik Nj. Vel. kralju Aleksandru I., ki ga je oseba postavila za današnjo svečanost v znak velike in trajne ljubezni in privrženosti do svojega ljubljene-ga vladarja iz lastne pobude in iz lastnih sredstev.

Likvidacija gospodarske poslovalnice državnih železnic

Belgrad, 15. sept. AA. Nj. Vel. kralj je na predlog ministra za promet v soglasju s predsednikom ministrskega sveta podpisal in objavil zakon o uporabi likvidacijske mase bivše gospodarske poslovalnice direkcije državnih železnic v Ljubljani. Zakon določa: Čl. 1. Iz likvidacijske mase bivše gospodarske poslovalnice v Ljubljani se izloči vsota poldruga milijona dinarjev in preda bolniškemu fondu za državno prometno osebo v svrhu zgraditve sanatorija za bolnike na pljučih. — Čl. 2. Iz ostanikov likvidacijske mase se ustanovi fond za gradnjo stanovanjskih hiš na področju direkcije državnih železnic v Ljubljani, ki ga bo upravljala direkcija državnih železnic v Ljubljani. Iz sredstev tega fonda bo moglo dobiti osebo hipotekarne kredite, ki skupno ne smejo prekoračiti vsote dveh milijonov dinarjev.

Povodom sprejetja zakona o uporabi likvidacijske mase bivše gospodarske poslovalnice direkcije državnih železnic v Ljubljani smo dobili tole sporočilo: Bivša ljubljanska direkcija južne železnice v Ljubljani je oskrbovala svoje nameščenice preko gospodarske poslovalnice (provizi-cije), ki je po prevzemu Južne železnice v drž. upravo prešla v last državne erarja. V teku let je imovina te ustanove narasla na vsoto več ko 11 mil. Din. nastala pa je iz čistega dobička za državo blaga železniškemu oseboju. Po likvida-

ci legitimni sredstvi, nikdar pa ne z vojnimi čini. Da je govoril o gospodarski krizi kot svetovni krizi, ki se lahko reši v Društvu narodov s sodelovanjem Amerike in drugih evropskih držav.

Potem so govorili zastopniki Amerike, Urugvaja in Paragvaja, na kar je italijanski delegat Micaglia podprl predlog krize v zadnjih treh letih, posebno poljedeljske krize, da je Italija pripravljena pristopiti k trgovinski konvenciji, ker ta konvencija v resnici vsebuje program za pametno gospodarsko organizacijo, kar lahko omogoči rešitev krize, če pristanejo na to vse države. Pristavil je, da je duh sodelovanja lepa stvar, toda ne sme se zahtevati vseh žrtev samo od ene države. Barjere mednarodne trgovine morajo vsekakor izginiti. Vsa ta načela so že za popadenu v Društvu narodov in jih je treba samo izvesti.

Jutri dopoldne boša govorila nemški zunanji minister dr. Curtius in finski ministrski predsednik Procope, dopoldne pa najbrže poljski zunanji minister Zaleski. Ker je razen teh treh priglasišnih še 11 govornikov, se bo morala vršiti tudi nočna seja, da se bo mogla generalna debata končati v torek.

Razgovori grofa Bethlena

Budimpešta, 15. sept. p. Grof Bethlen je končal svoje razgovore v Zenevi, kjer se je sestal z Briandom, Hendersonom, Marinkovičem, Mironescuom, Titulescuom, Madgearuom in člani francoske in laške delegacije, kakor tudi z dr. Schombrom in nemškim zunanjim ministrom dr. Curtiusom. Grof Bethlen se je razgovarjal v glavnem o madžarskem posojilu in sodelovanju agrar. držav. V tedeljo zvečer je odpotoval iz Zeneve in je prišel danes jutraj v Budimpešto, kjer je takoj sklical sejo vlade, po seji je pa odšel v avdicenco k državnemu upravniku Horthyju. Za 20. sept. je sklical konferenco vladnih zastopnikov, na kateri bo obravnaval vprašanje zunanje in notranje politike Madjarce. Pričakuje se, da bo grof Bethlen na tej konferenci podal obširen ekspozé o svojih razgovorih v Zenevi.

Francosko-italijanski razgovori

Zeneva, 15. sept. as. Pomorska pogajanja med francosko in italijansko delegacijo so se v zadnjih dneh pridno nadaljevala, in sicer na pobudo Hendersona, ki je že večkrat govoril o tem z Briandom in se je tudi danes dopoldne ob začetku seje Društva narodov zopet dalj časa razgovarjal z Briandom v prisotnosti drugih članov francoske in angleške delegacije. Gro. ba je za francoski predlog, po katerem naj bi Francija in Italija v smislu 3. člena londonske pogodbe svoja brodovja do leta 1933 zmanjšali po kategorijah. Čuje se ob enem tudi, da se vrše pogajanja za podaljšanje londonske pogodbe.

Za zvezo Slovenije z morjem

Belgrad, 15. sept. Danes se je mudila tukaj deputacija odbora za zgraditev železniške zveze Slovenije z morjem. Deputacijo je vodil sušijski župan dr. Djuro Ružič, ljubljansko občino pa je zastopal dr. Riko Fuks. Deputacija se je zglasila v različnih ministrih in obiskala tudi ministra za šume in rude g. dr. Antona Korošca.

Za zgraditev jadranske železnice

Belgrad, 15. sept. z. Vprašanje zgraditve uske proge se je na merodajnih mestih vsestransko proučevalo, kako bi se v najkrajšem času rešilo. Proga je velika važnosti, ker bi vezala vse glavne luke v primorski banovini in bi bil s tem Belgrad in druga mesta direktno zvezana z našim Primorjem. Proga bi tekla od Bihača preko Ulen-Vakufa na Knin in bi omogočila najcenejši in najekonomičnejši tranzit z našimi lukami. Ob priliki zadnjega poseta primorskih banov v Belgradu, so dobili zagotovilo, da se ta proga čim prej zgradi.

Velik cestni gradbeni program

Belgrad, 15. sept. z. V ministertvu za zgradbe se proučava projekt za zgradbo cest v celi državi. Pri tem se bo tudi upoštevala potreba poprave starih cest. Iščemo se finančna sredstva za izvršitev teh del. Ravno tako se proučava ponudba angleškega konzorcija, ki namerava prevzeti vsa omenjena dela. Pogoji so zelo povoljni. Tekom časa se je pokazal velik interes angleških trustov za našo državo, ki hočejo investirati svoj kapital v raznih podjetjih.

Belgrad, 15. sept. u. Predstavniki društva Bagnolles bodo prevzeli velika gradbena dela v Skoplju. Gradili se bodo trije mostovi na Vardaru, hidroelektrična centrala na reki Treski in moderni vodovod. Pogajanja so dovedla do najboljših rezultatov.

Patriotična svečanost v Zagrebu

Zagreb, 15. sept. AA. O priliki enajstletnice prebitja solunske fronte je priredilo Društvo rezervnih oficirjev in bojnikov, pododbor Zagreb, danes dopoldne spominsko svečanost v katedrali in v srbski pravoslavni cerkvi. Spominsko svečanost v katedrali je opravil kanonik Koranik. Spominske svečanosti so se udeležili ban savske banovine dr. Silović, generali Stosić, Ilić in Milković in ostali zastopniki vojske, mestni načelnik dr. Skrlji, zastopniki Društva rezervnih oficirjev in bojnikov kapitan dr. Krinčić, rezervni kapitan Krizmanić, rezervni pomorski kapitan Srnić, zastopniki zveze dobrovoljcev pododbor Zagreb, Pavlovič Boško, Ante Kovač, v imenu društva »Knežinja Zorka«, pododbor Zagreb, ga. Ilić, tajnica, v imenu Hinko Nagler in mnogostevilni zastopniki patriotičnih, kulturnih in humanih društev ter veliko zastopano meščanstvo.

Napredovanje sodnikov

Belgrad, 15. sept. m. Z ukazom Nj. V. kralja so napredovali v 4. skupino prve kategorije staršina okraj. sodišča v Radovljici dr. Josip Stular, v 4. skup. I. kat. sodnik okrožnega sodišča v Celju Franjo Vrečko, staršina okraj. sodišča na Brdu Gilbert Zupančič, sodnik okr. sod. v Laškem Ivan Trtnik, v 5. skupino I. kat. Pavel Penca, sodnik okraj. sod. v Starem trgu, dalje sodnik okraj. sodišča na Vranskem Franjo Slabe in sodnik okraj. sodišča v Gornji Radgoni Stanko Schweiger.

Država pokupi koruzne in žitne zaloge

Belgrad 15. sept. z. Da bi se mogle plasirati velike zaloge koruze in žita, ki se nahajajo v skladiščih naših izvoznikov in drugod po vaseh, je oblast podvela vse korake, da pokupi te zaloge država sama. Koruze se nahaja okoli 20.000 vagonov, poleg tega mnogo žita ostale vrste. Z nabavo za državo se bodo te zaloge zelo zmanjšale, radi česar se bodo cene znatno popravile. Cene našemu žitu niso mnogo padle z ozirom na padec cen žita v inozemskih tržiščih, kjer so padle za okoli 30 točk.

Logarski pravilnik

Belgrad, 15. sept. »Službene novine« objavljajo pravilnik za vršitev službe logarskega osebja pri upravi državnih gozdov in pravilnik o krčenju gozdov.

Kongres zveze srbskih zadrug

Belgrad, 15. sept. AA. Glavni savez srbskih zemljoradniških zadrug bo imel kongres 27. in 28. t. m. v Belgradu v dvorani nove univerze. Kongres in skupščina se začeta ob 9. dopoldne.

Mednarodni kongres obrtnikov

Belgrad, 15. sept. AA. Od 20. do 24. t. m. bo v Rimu prvi mednarodni vseobratniški kongres, ki so ga sklicale federacije francoskih, belgijskih, španskih in italijanskih obrtnikov in povabile na sodelovanje na tem kongresu zastopnike obrtniških organizacij vsega sveta. Savez obrtniških združenj v Belgradu je bil povabljen na udeležbo na tem kongresu in je določil kot svoje zastopnike Krsto Ginovića, predsednika saveza, Stojadina Andjelkovića, podpredsednika saveza, dr. Caslava Nikorovića, direktorja »Zanatlijev«. Zastopniki odpotojejo v Rim 17. t. m.

Priprave za jesensko delo v angl. parlamentu

London, 15. sept. AA. Politični voditelji so skrajšali svoje politične in večina je že prispela v London, kjer se pripravljajo za dogodke prihodnjih tednov.

Ministrski predsednik Macdonald in večina ministrov se je vrnila na svoja mesta. Baldwin in Chamberlain se vrne v par dneh. Sklepana boša o konservativni politiki in o reorganizaciji konservativne stranke.

Liberalni voditelj Lloyd George se pogostoma posvetuje s svojimi tovariši v Churtu v bližini Londona v glavnem o problemu brezposelnosti.

Ministri razpravljajo o obsežnem zakonodajnem programu. Ravnotako se vrše priprave za imperijalno konferenco, ki se sestane v 14 dneh in za indijsko konferenco, ki se odpravi par tednov pozneje.

Predpriprave za obe konferenci so v obilni meri zaposlile ministre.

Iz banocinske uprave

Ljubljana, 15. sept. AA. Pomočnik bana dr. Pirkmajer v torek 16. in v petek 19. t. m. zaradi odsotnosti ne bo sprejemal strank.

Zanimiva tekma

Belgrad, 15. sept. z. Splitški veslaški klub »Labud« je priredil včeraj veslaško tekmo z oficirji angleške ladje Royal Oak. V tej tekmi so Splitčani premagali Angleže na progi 6 milj. Zmagovalec je pozdravila angleška bojna ladja s strelji iz topov.

Dunajska vremenska napoved: Izpremenljivo hladno vreme, ki pa se bo kmalu zopet zboljšalo z zapadnimi vetrovi.